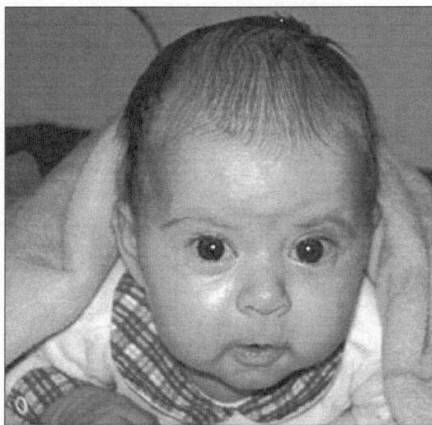

Kompetencje wychowawcze ojców cz. I

Osiemdziesiąte i dziewięćdziesiąte lata minionego stulecia przeszły do historii jako czas dużych zmian gospodarczych, ekonomicznych, społecznych nie tylko w krajach europejskich, lecz także i w Polsce. Rozwój komunikacji, coraz łatwiejszy dostęp do Internetu, spowodował, że pewne formy funkcjonowania jednostki, bardzo szybko rozprzestrzeniły się po całym świecie. Ten rewolucyjny charakter zmian ogólnospołecznych doprowadził do powstania nowego modelu kapitalizmu, określanego również jako kapitalizm *informatyczny* według E. Castella. Według niego rewolucja informacyjna przyczyniła się nie tylko do przyspieszenia rozwoju zmian dotyczących materialnej strony naszej egzystencji, lecz również do zmian ogólnospołecznego funkcjonowania jednostki oraz grupy społecznej. Liczną grupą społeczną stanowią ojcowie, którzy codziennie w procesie odpowiedzialności za wychowanie swoich dzieci stają przed wyzwaniem oraz barierami. Temat roli ojca w rodzinie we współczesnym świecie powraca, ale często jest przedstawiany w kategoriach kryzysu, dysfunkcji, lub obecności pośredniej, wirtualnej, aż do całkowitego opuszczenia rodziny.

Co wpłynęło na obecny obraz i sposób funkcjonowania ojca?

Literatura polska nie posiada wiele opracowań dokumentujących rolę ojca w naszej kulturze, historycznej tożsamości. Opracowanie E.E. Wróbel w pracy: *Chrześcijańska rodzina w Polsce XVI – XVII wieku. Między ideałem a rzeczywistością*, przybliżyła ideę potwierdzając niepodważalność autorytetu ojca. Nadrzędna rola ojca w rodzinie, wynikała z ówczesnej hierarchii społecznej, która przenoszona była na podstawowe relacje rodzinne. Dopiero emancypacja kobiet zmieniła postrzeganie mężczyzny jako ojca, który już nie podejmował samodzielnej decyzji względem żony, dzieci i domu. Analizując jednak wydarzenia historyczne na przełomie XIX i XX wieku można wnioskować, że w połączeniu zjawiska emancypacji z powstaniem narodowymi, działaniami wojennymi, a w tym więzzeniami, wywózkami, mobilizacją mężczyzn do działań zbrojnych z tragicznymi tego skutkami, doszło do zmiany pozycji ojca w rodzinie. Pozostające samotnie matki, zmuszone były do przejścia pełnej odpowiedzialności za wychowanie dzieci i prowadzenie gospodarstwa. Oprócz podsta-

wowej roli matki, zmuszone były do pełnienia również roli ojca, zarządcy, osoby odpowiedzialnej za fizyczne i finansowe zapewnienie bezpieczeństwa rodzinie. Faktem jest, że po latach część mężczyzn wracała do rodzin, lecz okres rozłąki spowodował, iż dorastające dzieci, wychowywane były według żeńskiego modelu przywództwa. Kolejne pokolenia wychowywane z ograniczonym udziałem ojców ukształtowały się destrukcyjnie w zakresie relacji między członkami rodziny, a w szczególności w procesie kształtowania prawidłowych kompetencji przyszłych, młodych ojców. Chłopcy pozbawieni możliwości odwołania się do ojcowskich relacji, których nie doświadczyli w dzieciństwie

i procesie dojrzewania, kształtowali niewłaściwie swoją świadomość społecznej roli ojca. Często tragiczne doświadczenia: fizycznego, emocjonalnego i duchowego braku ojca powodowały, że gdy sami zostawali ojcem w sytuacjach trudnych, ważnych, decyzyjnych dla rodziny oddalali się od niej lub nawet uciekali. Pozostając w swoich osobistych kryjówkach nie mieli istotnego wpływu na proces wychowania kolejnego pokolenia. Przeprowadzona w 1996 roku pierwsza w Polsce

konferencja na temat: *Mężczyźni wiary i prawości*, pozostawiła trudne do zaakceptowania wnioski. Około 50 uczestników spotkania, na pytanie: *Kto z was chciałby być takim mężczyzną, jak jego ojciec?* żaden nie wyraził chęci identyfikacji się ze swoim tatą. Doświadczenie to pokazało, że nowe pokoleniowo ojcostwo przeżywa kryzys, ponieważ nie posiada właściwych wzorców z dzieciństwa i dorastania. Chłopcy którzy w swoich domach nie mogli podziwiać ojców, w przyszłości bardzo często wyrażają się o nich źle, nie chcą czerpać z nich wzoru, nie mówiąc już o autorytecie. Takie doświadczenie wychowania w atmosferze obojętności ojcowskiej można utożsamić z mottem niemieckiej organizacji Neues Leben Für Familien (Nowe Życie dla Rodziny): *Jeśli nie dasz swoim dzieciom prawie nic poza pożywieniem, ubraniem, ochroną, i odrobina czasu, nie dajesz im właściwie nic ponadto, niż dałby sierociniec.*

Jak należałoby identyfikować używanie terminu ojciec?

Słownik języka polskiego podaje kilka określeń dla zdefiniowania terminu - ojciec:

BYĆ OJCEM

- *mężczyzna, który ma własne dziecko lub dzieci,*
- *samiec zwierząt mających potomstwo,*
- *ten, kto coś stworzył, wynalazł, zainicjował lub był czymś wzorem, natchnieniem itp.,*
- *poufale o własnym mężu, ojcu dzieci albo o starszym mężczyźnie,*
- *w religii chrześcijańskiej: Bóg,*
- *tytuł używany w niektórych zakonach w stosunku do zakonnika mającego święcenia.*

Zazwyczaj naturalne użycie terminu ojciec w wielu odbiorców wywołuje silne uczucia. Często ciepłe, przyjemne, utożsamiane z poczuciem bezpieczeństwa, siłą fizyczną i duchową, pomocą, odwagą, zdecydowaniem, odpowiedzialnością, konsekwencją w dążeniu do zaplanowanego celu. Są jednak osoby, dla których słowo ojciec wzbudza w nich emocje negatywne. Przypomina im doświadczenie przeżywanego lęku i zagrożenia, bólu, odrzucenia fizycznego i emocjonalnego, pamięci wyrządzonej krzywdy, poczucia wstydu i żalu za niespełnioną, nieodwzajemnioną miłością. Przez pryzmat postrzeganego nieszczęścia w relacji dziecko – ojciec, często przebija się tęsknota, za tatą którego nie było, lub był inny niż być powinien, a w świadomości rodziło się tylko wyobrażenie o nim. Czasami te negatywne uczucia to próba usprawiedliwienia swoich słabości, nieumiejętności i błędów, wynikających z braku posiadania przy sobie osoby, która mogłaby pomóc w przezwyciężaniu trudów codziennego życia.

Na bazie identyfikacji określenia ojca, automatycznie rodzi się konieczność określenia jego modelowej roli

w rodzinie. Na pierwsze miejsce wysuwają się dwa podstawowe założenia: jego miłość bezwarunkowa do żony, matki swoich dzieci oraz odpowiedzialność za rodzinę – dom. Literatura przedmiotu przedstawia rolę ojca w odniesieniu do aspektu:

- przekazywania życia – prokreacji,
- troski o dziecko – opieka i wychowanie,
- towarzyszenie dorosłemu dziecku – doradztwo, wsparcie,
- pozostawienia dziedzictwa – kultury i tradycji rodzinnej, spadku.

Natomiast w założeniach odpowiedzialności rodzicielskiej ze strony ojców powinna na pierwsze miejsce wysuwać się świadomość miłości do dziecka, za sam fakt, że jest jego dzieckiem, wbrew odniesieniom do tego jakie to dziecko jest, czy będzie. Ojciec powinien kochać swoje dziecko i podejmować troskę o niego poprzez codzienny wysiłek i czas przeznaczony na zabawę, nauczanie, wychowanie, a także dyscyplinowanie dziecka. Zrodzona w ten sposób bezwarunkowa miłość do swojego dziecka jest siłą napędową motywacji do wytrwałości i rozwoju umiejętności ojcowskich. Dorosły mężczyzna, który zostaje ojcem, powinien mieć świadomość odpowiedzialności za swoje ojcostwo, którego nadrzędnym celem jest służba i mądre oddanie się swoim dzieciom. Taki powinien być kierunek ojcostwa, co w wielu przypadkach współcześnie staje się być zapomniane.

Grzegorz Zelek